

Nr 446.

Av herr **Wiklund**, *angående vissa ändringar i gällande polislagstiftning.*

Den disciplinära bestraffningsmyndigheten över polispersonalen utövas numera av *polischef* resp. *poliskollegium*. Polischefs befogenhet i detta avseende regleras i polisreglementet, enligt vars 18 § polischef må ålägga varning, förlust av löneförmåner under högst sju dagar samt mistning av tjänsten under högst samma tid.

Poliskollegiets kompetens regleras i 12 § polislagen. Enligt denna bestämmelse skall fråga om disciplinär bestraffning hänskjutas till poliskollegium, så snart vederbörande polischef anser strängare straff än varning, förlust av löneförmåner i sju dagar eller mistning av tjänsten under samma tid böra tillämpas, d. v. s. då fråga är om strängare påföljd än den polischef kan ådöma. Vidare utgör poliskollegiet andra instans i förhållande till polischefen, vars beslut i disciplinmål alltså kunna överklagas till kollegiet. Poliskollegiets utslag åter överklagas direkt hos Konungen (regeringsrätten).

I varje landstingsområde, så ock i stad, som ej deltagar i landsting, skall finnas ett poliskollegium, bestående av fyra ledamöter, av vilka ordföranden, som måste vara borgmästare, lagfaren rådman eller häradshövding, tillsättes av Konungen och de övriga, som i regel äro lekmän, av landstinget resp. stadsfullmäktige. Polischef, eller någon som under honom har anställning vid polisväsendet, får ej vara ledamot av poliskollegium (detta är ju såsom nämnts andra instans i förhållande till polischefen).

Inför poliskollegiet hålles förhör med den befattningshavare, som disciplinförfarandet avser. Till kollegiets sammanträde erhåller vederbörande kallelse; har han erhållit sådan men underlåter att inställa sig, kan målet avgöras utan hinder av hans utevaro. Han kan emellertid också hämtas. Kollegiets förhandlingar äro offentliga. Talan utföres av allmänna åklagaren i orten, landsfogde obetaget att utföra talan mot befattningshavare, som är anställd inom hans tjänstgöringsområde.

Svaranden får icke inställa sig genom ombud men äger att för sin talans utförande anlita biträde, som enligt lag är behörigt till rättegångsbiträde.

Poliskollegiets karaktär av *administrativ* bestraffningsmyndighet har medfört lika väsentliga som beklagliga begränsningar i dess befogenheter i avseende å införskaffande av utredning och upptagande av bevisning.

Sålunda kan part visserligen hos ordföranden begära, att »vittnen» inkallas, i vilket fall ordföranden har att låta genom vederbörande polischef ombesörja sådant inkallande. Men vittnena kunna icke *åläggas* inställelse. Den möjlighet, som allmän domstol har att fälla vittne till böter för utevaro, att meddela inställelsesföreläggande vid vite eller att låta hämta vittne, saknar poliskolle-

giet. Att detta utgör en allvarlig brist i kollegiets kompetens är uppenbart. Kollegiet är helt hänvisat till vittnenas goda vilja.

Men antag nu likväl att vittnena infinna sig. De skola nu höras. Men märk väl, *icke på ed*. De s. k. vittnena få endast höras upplysningsvis, d. v. s. de avgiva sina utsagor *utan* edsansvar eller något som helst ansvar. Att detta måste menligt återverka på vittnenas känsla av sanningsförpliktelse är tydligt och så mycket mera betänkligt, som allmän erfarenhet bekräftar, att civila vittnen i många fall behärskas av en förutfattad ovilja mot polismännen redan på grund av deras egenskap av polismän. Bestämmelsen att vittnena få höras endast upplysningsvis medför ju också att vittnesjäven bortfalla; en angivare lika väl som en uppenbar ovän kan sålunda höras mot den tilltalade. (Jämför Regeringsrättens Årsbok 1926 ref. 36.)

Kollegiet saknar också befogenhet att utdöma vittnesersättning.

Det kan knappast påstås, att nu antydda begränsningar i poliskollegiets befogenhet i avseende å utredning och bevisning äro ägnade att befordra en objektiv prövning av disciplinmål. Jag går så långt att jag påstår, att de ifrågavarande bristerna utgöra en fara för rättssäkerheten på detta område. Jag kan icke finna någon anledning, varför icke prövningen av disciplinmål inför poliskollegium skulle vara omgärdad med samma garantier för oväld och objektivitet, med vilka prövningen av tjänsteförseelse inför allmän domstol är omgärdad. En polisman kan för en tjänsteförseelse av allmän domstol icke ådömas ens *böter* utan att för åtalet, vid hans bestridande, förebragts full bevisning genom edsvurna vittnen. Men poliskollegium kan döma till *avsättning* på blotta »upplysningar».

Det är särskilt med hänsyn till denna kollegiets möjlighet att döma till avsättning jag finner avsaknaden av ett mot det judiciella svarande bevisningsförfarande betänkligt. Utan att vederbörande tidigare ådömts disciplinstraff kan visserligen icke avsättning ifrågakomma, om ej tjänstefelet är av *svår* beskaffenhet. »Förstagångsförbrytare» får poliskollegiet i regel endast döma till varning, förlust av löneförmåner i högst en månad eller mistning av tjänsten under högst tre månader. Endast om vederbörande tidigare undergått disciplinär bestraffning eller tjänstefelet är av *svår* beskaffenhet eller befattningshavaren blivit ställd under framtiden för brott, som kan medföra påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen, kan han av poliskollegium dömas till avsättning. Men icke förty måste det anses betänkligt, att poliskollegium tillagts denna rätt. Det är att märka att kollegiet redan vid *en* föregående bestraffning genom *polischef* har möjlighet att döma till avsättning, och att det härför också är tillfyllest med en föregående *varning*, detta även om den senare förseelsen icke är av *svår* beskaffenhet.

Därest över huvud poliskollegiets rätt att döma till avsättning skall bibehållas, måste man kräva en grundlig revision av de bestämmelser, som reglera förutsättningarna för sådan dom. Det kan ifrågasättas, huruvida rätt att vid tjänstefel av *svår* beskaffenhet döma en *icke tidigare straffad* befattningshavare till avsättning alls bör tillkomma poliskollegium. Jag skulle icke ha nå-

gonting emot att kollegierna bibehöllos vid denna rätt, därest ett judiciellt bevisningsförfarande infördes i stället för det nuvarande »upplysnings»-väsendet. Men så länge detta består, måste jag finna det förkastligt att poliskollegium har befogenhet ådöma en icke förut straffad polisman en socialt och ekonomiskt så allvarlig påföljd som avsättning.

Beträffande avsättning genom poliskollegiet av befattningshavare, som *tidigare undergått disciplinär bestraffning*, synes mig böra krävas, att den skyldige, därest icke fråga är om tjänstefel av svår beskaffenhet, förut varit ådömd det strängaste lägre disciplinstraff, som kan ifrågakomma eller tre månaders suspension. I varje fall måste såsom ett minimikrav uppställas, att avsättning av tidigare bestraffad befattningshavare, så framt fråga icke är om svårt tjänstefel, icke kan ifrågakomma, därest det tidigare eller strängaste tidigare straffet enligt lag kunnat ådömas av polischef (oavsett om det faktiskt ådömts av poliskollegium), d. v. s. stannat vid varning, förlust av löneförmåner under högst sju dagar eller mistning av tjänsten under högst samma tid. När man vet hur litet det behövs för t. ex. en varning genom polischef, måste man bestämt reagera mot att redan en dylik straffpåföljd skulle kunna medföra tillämpningen av avsättningsstraff vid en senare disciplinär förseelse.

Polislagens och polisreglementets behandling av disciplinbrotten synes sålunda i olika avseenden bristfällig. Delvis torde detta sammanhånga med den skäligen bristfälliga utredning, som under förarbetena till den nya polislagstiftningen ågnades denna fråga. Jag medger gärna att den nuvarande regleringen av disciplinbrotten betyder ett stort och värdefullt framsteg i förhållande till det tidigare tillståndet. Även den bristfälligaste ordning är dock bättre än ingen ordning alls. Men bra är den nuvarande ordningen icke. Det låder allt fortfarande något av olämplighetsparagrafens anda vid rättsskipningen i disciplinmål. Den förväntan socialministern i 1925 års proposition uttalade, att den föreslagna lagens genomförande såväl beträffande bestraffningar som beträffande befordringar skulle komma allmänhetens och polispersonalens tilltro till rättvisan i träffade avgöranden att bli *större än dittills*, har nog förverkligats. Men åtskilligt återstår ännu, innan *det* syfte vunnits, vilket (enligt vad socialministern i samma sammanhang uttalade) fullföljdes med den nya disciplinära organisationen, nämligen att garantera polispersonalen en fullt objektiv prövning av disciplinfrågor.

Jag är angelägen att framhålla att jag härmed icke velat rikta någon anmärkning mot poliskollegiernas rättstillämpning; därom vill jag i detta sammanhang inte uttala mig. Jag har endast velat påvisa de brister, som hänföra sig till *lagstiftningen* på förevarande område.

Såsom jag framhållit utgöres den allvarligaste av dessa brister av poliskollegiernas obehörighet att upptaga vittnesed och meddela vitesförelägganden. Det synes mig icke kunna förebringas någon saklig motivering för denna beskränkning av poliskollegiets kompetens. Till ordförande får ju enligt lag förordnas allenast ordinarie lagfaren underdomare. Ansvarstalan inför kollegiet utföres av allmänne åklagaren i orten eller landsfogden. Svaranden har rätt

att anlita rättegångsbiträde och liksom åklagaren rätt att begära inkallande av »upplysningsvittnen». I avseende å ledningen av förhöret tillämpas ungefär enahanda regler, som gälla för domarens processledning i brottmål. Angående fattande av beslut gälla rättegångsbalkens regler om omröstning till dom i brottmål i annan domstol än häradsrätt, o. s. v. Då man sålunda i flera avsenden på förfarandet tillämpat för förfarandet inför allmän domstol gällande regler, har jag svårt förstå, varför detsamma icke skett även beträffande bevisningen. Möjligen finnes något dogmatiskt skäl för underlåtenheten i fråga, men något förnuftigt finns det inte.

Vad man med en särskild disciplindomstol för befattningshavare vid polisväsendet åsyftade att vinna, är bäst framställt i *Linnérs* betänkande. Såsom skäl för polismännens undantagande från den för statstjänstemännen gällande regeln, att den disciplinära bestraffningsrätten tillkommer befattningshavarens närmaste överordnade chefsmyndighet, anfördes i detta betänkande polispersonalens synnerligen vanskliga ställning, som lätt utsätter polismännen för klander och misstankar för felaktigt uppförande i tjänsten, en omständighet som talade för att söka låta den allmänna medborgerliga uppfattningen medverka vid bedömandet och därigenom avlägsna varje fruktan för godtycke, för slapphet eller alltför stor stränghet. Även den omständigheten, att för polispersonalen klandervärt leverne behandlas som tjänstefel, kunde enligt *Linnér* motivera ett undantagsförfarande.

Resonemanget är i och för sig alldeles riktigt. Men för vinnande av den auktoritet och den upphöjdhet över obehöriga intressen och inflytelser, vilken *Linnér* ansåg önskvärd, är det viktigare än något annat att garantier tillskapas för ett *objektivt*, d. v. s. av varje lokal eller politisk opinion, av överordnades misshag och vedersakares ovilja eller skadelystnad oberoende disciplinärförfarande. Det nuvarande förfarandet lämnar icke tillräckliga garantier härför.

Man kunde möjligen gentemot kravet på en revision vilja anföra, att disciplinärförfarandet inom andra grenar av förvaltningen icke heller är omgärdat med tillfredsställande garantier för en objektiv prövning av den åtalade förseelsen. Emellertid synes detta argument hellre böra åberopas för en revision av disciplinärförfarandet över huvud än *gentemot* det här ifrågavarande kravet. Man bör också taga i betraktande den säregna reglering, som disciplinärförfarandet gentemot befattningshavare vid polisväsendet erhållit i och med införandet av en särskild disciplindomstol för deras vidkommande. Otvivelaktigt ha tungt vägande skäl förelegat för en sådan särbehandling av polismännen, på vilka ju, såsom nämnt, ställas alldeles särskilt stränga disciplinära anspråk, och vilka därför och på grund av tjänstens natur också oftare än andra befattningshavare råka i kollision med de disciplinära bestämmelserna. Det ligger i polismännens icke mindre än i samhällets eget intresse, att den rättsordning, som genom införandet av den nya polislagens disciplinärförfarande tillskapats på detta område, utbygges med ledning av de erfarenheter, som hitintills vunnits av den nya lagstiftningens tillämpning.

På grund av det anförda får jag hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av utredning angående sådan ändring av gällande polislagstiftning,

att poliskollegierna erhålla behörighet *dels* att avhöra inför kollegium åberopade personer på ed, varvid mot vittnena skola gälla de i rättegångsbalken för vittnen stadgade jäv, *dels* att även utan parts begäran förordna om vittnes inkallande, att döma inkallat vittne till böter för utevaro, meddela uteblivet vittne inställelseföreläggande vid vite samt förordna om uteblivet vittnes hämtande, *dels* att besluta om ersättning åt vittne för inställelse inför poliskollegium, varvid i fråga om vittne, som av kollegiet, efter eget förordnande eller efter åklagares begäran, inkallats, skall beträffande ersättning av allmänna medel för inställelsen gälla vad i avseende å brottmål är stadgat,

samt att i övrigt angående införskaffande av utredning samt upptagande och prövning av bevisning vid poliskollegium skall i tillämpliga delar gälla vad i rättegångsbalken i dessa avseenden finnes stadgat angående förfarandet i brottmål vid allmän underrätt.

Stockholm den 23 januari 1934.

J. B. Wiklund.

